

I. Teoria machiavelistă, ca fundament al politicii externe statale amenințate de globalism

Poate fi privit complexul fenomen al *globalizării* (conștientizat la nivelul opiniei publice mondiale și al politicii tradiționale de stat, după primul război informațional, „războiul din Golf - 1991”) ca un *parametru distinct și relevant* în luarea unei decizii de politică externă?

Întrebarea vizează *flexibilitatea* structurilor și mecanismelor instituțiilor cu atribuții în acest domeniu dintr-un anumit stat; capacitatea acestora de a raționa prompt la o realitate imediată, care nu mai corespunde logicii Războiului Rece; capacitatea de a crea noi structuri și mecanisme care să răspundă provocărilor globaliste.

În ultimă instanță, este vorba de o problemă de „ontologie statală”, care cercetează originile, evoluția și funcțiile statului pentru a pregăti adaptarea și supraviețuirea sa în zorii unui ev non-statal.

Cât de bine se pot conforma cerințele unei logici clasice de politică pre-statală („principatul” lui Machiavelli, ca entitate centrală a doctrinei sale), față de era globalistă a post-statalității¹⁰⁵, iată la ce încercăm să răspundem în analiza de față.

A. Influența globalizării asupra deciziei de politică externă

Dacă vom considera globalizarea ca un mediu pseudo-politic, preponderent comercialo-financiar, ce *concură* politicile interstatale și însuși mitul „societății internaționale” (ca un tip de ordine sistemică în care actorii recunoscuți sunt doar statele), *decizia de politică externă* a unui stat (ca răspuns tradițional al logicii etatice axat pe diferența netă între domeniile „intern și extern”) se confruntă cu o serie de *dileme*:

Definirea raporturilor dintre ordinea globalistă și cea interstatală

1. Problema recunoașterii ca actori politici (și în consecință, de a stabili relații politice, în perspectiva unei diplomații globaliste, cu aceștia) *a actorilor din „ordinea paralelă”- cea globalistă*¹⁰⁶ (care se bazează pe fenomenul ridicării noilor actori precum: piața globală; instituțiile financiare internaționale; organizațiile non-guvernamentale; rețelele transnaționale; indivizii - în special lideri statali și non-statali cu influență mare asupra anumitor domenii esențiale pentru menținerea și supraviețuirii statului)¹⁰⁷, cum sunt sectorul militar; industria de armament; corporațiile petroliere sau alimentare etc.).

În prezent, datorită inevitabilei *influențe* pe care „ordinea globalistă” o exercită asupra celei statale (o luptă pentru controlul deciziei politice la nivel global; o concurență acerbă pentru monopolul sistemului internațional; o luptă pentru legitimitatea politică, pentru recunoaștere, pentru impunerea propriului set de valori și parametri ca fiind „cei viabili”), statul este obligat să-i trateze pe actorii globaliști ca pe niște *actori politici*.

Aceasta, în ciuda faptului că „ordinea globalistă” nu este încă definită sau, cel puțin, nu a primit o serie de coordonate valorice constante; spre exemplu: este vorba de ordine sau de dezordine (simpla distrugere a ordinii statale, fără încercarea de a construi un substituent sau de crearea unui alt tip de ordine)? Globalizarea este un proces etapic, rațional, programat, controlabil sau unul haotic, difuz, neconștientizat, natural? Reprezintă globalizarea o *normalizare a relației* dintre entitățile statale post-

moderne, o nouă metodă de stabilire a legăturilor dintre actorii tradiționali sau o *invazie a „noilor barbari”* (actorii non-statali) asupra „ordinii internaționale, interstatale civilizate”? Iată o serie de întrebări la care încă nu se pot da răspunsuri ancorate într-o realitate stabilă, necontradictorie.

2. În privința actorilor globaliști există de asemenea, necunoscut cu privire la natura lor reală, la scopul și obiectivele acestora, la metodele de operaționalizare a unor valori și interese ce nu concordă cu ale statelor.

De asemenea, apar alte întrebări legate de elementele de mai sus:

Sunt capabile statele în sec. XXI să poarte dialoguri politice cu actorii globaliști, să „atragă” globalizarea din sectorul pragmatic, transnațional, al economiei, spre zona politicii?

Este posibilă o „*domesticire a globalizării*” de către stat, e posibil un proces de dezintoxicare, de retragere din „tenebrele infernale” (ca zonă a evoluțiilor haotice, necontrolate, asimetrice, iraționale, a debușeelor rațiunii ordinii etatice)? Sau poate că globalizarea devine o *culme a noii rațiuni, a noului tip de a face politică*, o zonă epurată de statalism caduce (globalizarea înțeleasă ca nou tip de ordine politică înălțându-și actorii, valorile, metodele, scopurile la un nivel politic, însă nu statal, *detașată de logica statală*, de interesele și necesitățile acesteia)?

3. Conform unei a treia dileme – din perspectiva statului –, globalizarea își poate contempla perfecțiunea, refuzând voluntar a-și atrage o formulă politică de exprimare (globalizarea înțeleasă *nu ca haos necontrolat*, ca distrugere a lumilor statale, însă *nici ca un nou tip politic de ordine mondială*; ci pur și simplu, ca un fenomen post-politic, o depășire a rațiunii politice, *un triumf al economicului* asupra sferei tradiționale politice)¹⁰⁸.

Înlocuirea „*actorului politic*” cu „*actorul economic*” (datorită creșterii ponderii criteriului economic față de statutul considerat de globaliștii radicali drept neviabil *din punct de vedere politic* al unei entități) prilejuiește *revanșa „diplomației globaliste”* (axată pe promovarea interesului economic al unui actor non-politic; pe noi concepții asupra noțiunilor de „putere”, „securitate”, „stabilitate”, „violentă”; pe o birocratie proprie structurilor marilor corporații transnaționale; pe noi tipuri de lideri, de la managerul corporației la conducătorul unui grup anti-globalizare) asupra „*diplomației politice*”.

Cu alte cuvinte, raporturile de putere nu se mai stabilesc exclusiv între state¹⁰⁹; sintagme precum „dilema securității”, „balanța de putere”, „securitate colectivă”, „imperiu universal” încep să nu se mai raporteze exclusiv la actorii politici tradiționali (statele) întrucât *adevărata putere se globalizează, devine difuză, non-politică*.

Este această putere de tip nou, *una legitimă*? Dacă acceptăm varianta apariției *globalizării ca un proces controlat de stat* și ca o metodă funcționabilă de *adaptare* a acestora la realitățile noi (revoluția tehnologică), legitimitatea puterii globaliste este dată de *voința statelor de a evolua*, de a se perfecționa într-un anumit mediu nou, de a căuta să-l stăpânească după metode noi. În acest caz însă, globalizarea ar fi un proces *monopolist, controlat de stat* iar *actorul globalist - o simplă entitate subordonată statului*, fără nici un statut propriu, fără drepturi și obligații internaționale, fără o existență juridică recunoscută ca fiind egală cu a statului – în cel mai bun caz fiind *derivată* din voința statului, *subsidiară*, precum organizațiile internaționale¹¹⁰.

În situația în care globalizarea este un *fenomen nou* și care are o *identitate imposibil de controlat de către stat*, devine clară confruntarea dintre cele două legitimități (cea a statului suveran și cea a „pieții transnaționale”), ipoteză în care statutul propriu, economic, al actorului globalist ar avea o oarecare *relevanță* (ar fi recunoscut ca atare) în societatea interstatală prin simplul fapt al existenței sale ca un „*concurrent al statului*”.

Dacă la nivelul realității se constată o preeminență a influenței (economice) asupra politicii, globalizarea, prin natura sa non-statală determină *schimbări la nivelul tipurilor de amenințări* (de la cele externe statului și vizibile, la cele interne și mai greu de prevăzut) cât și la nivelul *riscurilor* la adresa statului (de la pericolul perturbării echilibrului central dintre supraputerile Războiului Rece și pericolul escaladării necontrolate a conflictelor locale, la creșterea riscului proliferării armelor nucleare după '89 și la cronicizarea conflictelor locale).

Importanța factorilor globaliști în procesul decizional al politicii externe

Globalizarea, sub aspectul securității statale, obligă statele să renunțe la armatele de masă (născute din modelul Revoluției) care angrenau în războaiele totale de tip industrial ansamblul societății lor, și să trimită trupe de specialiști în domeniul militar sub ordinele unei organizații internaționale, în diferite colțuri ale lumii, pentru gestionarea unor conflicte care nu le amenință direct și iminent¹¹.

Datorită factorului „globalizare”, statul trebuie să țină seama, în luarea unei *decizii de politică externă* de:

- câștigarea încrederii societății civile „globale” (este interesant de analizat impactul mediatic al deciziei de politică externă asupra unor sectoare de populație, asupra liderilor marilor corporații cu interese în statul respective, asupra ONG-urilor); aceasta condiție este pusă în special în cazul unui stat mare și puternic dar și a unui stat mic care acționează într-o problemă globală.
- de incidența interesului economic (ca interes globalist) asupra interesului tradițional (prezervare a suveranității, integrității teritoriale), deoarece în epoca globalistă se consideră că prosperitatea aduce stabilitate și securitate iar sărăcia generează conflicte (a se vedea cazul tipic al auto-limitării suveranității statelor membre UE în cadrul implementării pieței unice pentru a se adapta presiunilor globalizării).
- de tipul de ierarhizare între securitățile multiple determinate de globalizare (securitate ecologică, alimentară, militară, culturală etc.)
- de raporturile cu actorii statali dar și cu actorii globaliști
- de locul pe care îl ocupă în sistemul globalist (economic, cultural, tehnologic), pentru că în funcție de poziția sa (centrală, semi-periferică, periferică) să-și determine legăturile cu actorii învecinați și cu mediul decident.
- de plasarea sa geo-economică (posesia unor resurse naturale proprii
- petrol, gaze naturale) pe harta principalelor drumuri comerciale și mondiale.

- de a deține pe teritoriul său metropole (culturale, informaționale, birocratice, financiare) cu rol de decident în arhitectura rațională a globalizării
- de capacitatea informațională (și în al doilea rând, industrială)
- de nivelul de informatizare al populației (conectarea la economie, nivel de cultură, ordinea globalistă nefiind un monopol al statului , ci influențând întreaga structură de rezistență a statului – sub aspectul populației, al teritoriului, al aparatului de stat, al suveranității.
- de structura psihologică și comportamentală națională (raportul dintre fidelitatea față de conceptele tradiționale ale statului și nivelul de deschidere către globalizare;
- de rolul asumat față de globalizare: cel de „națiune pasivă”, sau de „națiune activă”, care nu se lasă controlată de piața globală ci îi impune reguli, limitări- de unde rezistența democrației față de monopolizările anonime și transnaționale ale deciziei)
- de calitatea și adaptabilitatea diplomației (statale tradiționale) la cerințele tipic globaliste (pregătire de economiști specialiști în marketing, în comerț internațional etc., capabili să înțeleagă transferul de putere în domeniul economic și să obțină cele mai avantajoase condiții de împrumut extern sau să implementeze ori să îmbunătățească relațiile economice cu alte state/cu alți actori (corporațiile)
- de pregătirea militară (noul tip de armate; noi tehnologii și metode de purtare a războiului)
- de calitatea guvernării (felul în care guvernării prezintă un interes major ca fiind unul național și apt să alinieze statul la cerințele globalizării, dacă o considerăm ca fenomen obiectiv).
- de sprijinul poporului pe care guvernul îl obține pentru emiterea și implementarea unei decizii de politică externă în cadrul unei politici de ansamblu a guvernului orientată după criteriile economice.